

Dönem : 2
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 236

Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Bölge Birlikleriyle, Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği kanun tasarısı ile İzmir Milletvekili Mustafa Uyar ve 18 arkadaşının teklifi ve Tarım, Gümrük ve Tekel, Maliye, Ticaret ve Plân komisyonlarından seçilen dörder üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu (1/208, 2/18)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-231/2846

16 . 5 . 1966

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ticaret Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 9 . 5 . 1966 tarihinde kararlaştırılan «Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Bölge Birlikleriyle Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği kanunu tasarısı» gerekçesiyle birlikte ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Bölge Birlikleriyle, Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği kanun tasarısı gerekçesi

Bugün birçok insanların, günün her saatinde müteaddit defa kullandıkları bir keyif maddesi olan tütün, Avrupa'ya 16 ne Yüz yılda yayılmıştır. Tütünün istihsal ve satışı kısa zamanda milletlerin ekonomik hayatında mühim rol oynamaya başlamış, sonraki yüzyıllarda daha da gelişerek bugünkü ehemmiyetli mevkiini almıştır.

Serbest ekonominin hüküm sürdüğü Birinci Dünya Harbinden evvelki zamanda, tütün pazarlarında müstehlikin zevkini tatmin eden en nefis tütünlerin revaç bulması, tütün ziraatini kalite tütünlerin yetiştirilmesine yöneltmiştir. Kalite tütün istihsalı ise, iklim şartları ve toprak uygunluğu bakımından, mahdut ve muayyen memleketlere inhisar etmiştir.

Dünya pazarlarında aranan üstün kaliteli tütün çeşitleri yetiştiren memleketimiz de tütüneü memleketler arasındaki yerini almış ve Türk tütünleri daima aranır bir meta halinde tütün ticaretinde tesirini göstermiştir.

Birinci Dünya Harbinin sonunda milletlerin tarımsal, ekonomik ve sosyal bünyelerinde büyük değişiklikler olmuş, insanlar ihtiyaçlarının karşılanmasında nefasete eskisi kadar ehemmiyet vermemek durumuna girmişlerdir. Bu hal, tütünde de kendisini göstermiş, harcıalem tütünler ortaya çıkmış, böylece kalite tütün yetiştiren memleketler bu durumdan zarar görmeye başlamışlardır.

Diğer taraftan, tütünün millî ekonomilerdeki ehemmiyeti anlaşıldıkça tütün istihsaline her yerde önem verilmiş ve ziraat ilminin terakkisi nisbetinde sağlanan teknik imkânlardan faydalanılarak, çeşitli memleketlerde girişilen teşebbüslerde muvaffakiyetler elde edilmiştir. Bundan başka, sigara sanayiinin terakki ve inkişafı sayesinde çeşitli kalitedeki tütünlerin bâzı suni tesirlerle

müstehlik zevkine cevap verecek hale getirilmesine çalışılmış ve bir dereceye kadar bu sahada muvaffak da olunmuştur. Bu lal, evvelce sigara harmanlarında ıslah edici olarak aranılan kalite tütünlerine revacı azaltmıştır. Bu durum, muhtelif milletlerin sigara harmanlarında, nikotinin azlığı, kendine has makbul kokusu ve yanış kabiliyetinin fazlalığı gibi yüksek kaliteleri sebebiyle ıslah edici bir unsur olarak kullanılan tütünlerimize gösterilen rağbete de tesir etmiştir.

Yukarıda yazılı hususlar ve çeşitli diğer sebeplerle tütüneülüşümüz, zaman zaman buhranlı devreler geçirmiş, tütün istihsal ve satışı bazı yılların tesadüfi imkânlarına bağlı kalmış ve tütüneülüşümüz bundan müteessir olmuştur.

Bununla beraber, bir aile zirati olarak, dededen toruna intikal suretiyle devam eden tütüneülüşümüzle, uğraşanlar her hal ve kârda malın vasfından fedakârlığa razı olmamış, Türk tütününe yüzyıllardan beri verilen ehemmiyeti müdrük olarak, kaliteyi muhafazada devam ve sebat etmişlerdir.

Müstehlikini aynı zevki aramaya ve bunlmaya zorlayan tütünün, insan hayatında mühim bir yer alması neticesinde her memleketin bünyesinin hususiyetine ve ihtiyaema göre tütünle ilgili itiyat ve taammüller doğmuş ve kanunlar tedvin olunarak tütüne ait mevzuat meydana gelmiştir.

Memleketimizde de tütünün istihsalı, hususi kanununa göre bir kayıt ve nizama tabi tutulmuş dahili satışı Tekele verilmiş ve harice satışı da (Tekel ile ilgili hususlarda bâzı tedbirler hariç tutulursa) serbest bırakılmıştır.

Tekelin senelerdir artmakta devam eden iç istihlâk karşısında bugünkü imalâtı için ihtiyacı 35 - 40 bin tona yükselmiştir. Tütünün bir Tekel mevzuu olmadığı Amerika Birleşik Devletlerinde, büyük sermaye ve teşekküllerin işgal mevzuu olan sigara sanayiinde yalnız bir müessesenin yıllık imalâtı için 120 000 tondan fazla tütüne ihtiyacı olduğunu kaydetmek, tütün sanayiinin ve ticaretinin memleketimizde ve dünyadaki inkişafı hakkında fikir vermeye ve mukayeseye kâfi gelecektir.

Memleketlerin iktisadi bünyelerinde ve binnetice malî siyasetlerinde mühim bir rol oynadığından tütün ihtiyacı, evvelâ imkân ve şartlara göre yerli istihsale ve bakıyesinin ithalâtla teminine çalışılmaktadır.

Aneak, her yerde tatmin edici ve ihtiyaca uygun tütün yetiştirmeye iklim şartları ve ekim sahaları müsaıdolmadığından, kendi imkânlarına göre elde edilen tütünlerin, yanış kabiliyetlerini arttıracak, sertliklerini giderecek, acılıklarını hissettirmeyecek kalite tütünleri ithal etmek ve sigara sanayiinde kullanmak birçok memleketler için mecburiyet halini almıştır.

Tütün ticaretini kamçılıyan ve diğer piyasalara nazaran hususiyetleri bulunan tütün piyasalarında müessir olan sebeplerden biri de bu mecburiyettir.

Memleketimizde tütün istihsalı İkinci Dünya Harbinden evvel, takriben 60 milyon kilo iken, bundan sonraki devrede - bâzı istisnalarla beraber - gittikçe artmış, son beş yıl zaafında 100 - 140 milyon kilo arasında seyretmiştir. Aneak, mavi küf hastalığı (mildiyö) sebebiyle 1962 senesi tütün istihsalı 85 milyon kiloya düşmüştür.

Buna mukabil, son on sene zarfında bir hayli artmış olmasına rağmen, memleket istihlâki halen 35 - 40 milyon kilo civarındadır. İstihsalden bakıye kısım bir ihraç metamızdır. 1961 - 1962 ihraçat mevsiminde tütün ihraçatımızdan 107 milyon dolârlık döviz sağlandığı göz önünde tutulursa, bu maddenin millî ekonomimiz bakımından haiz olduğu önem daha açık bir şekilde anlaşılır.

Tütünün memleketimize en fazla döviz sağlıyan bir ihraç metası yanında, bu maddenin istihsalıyla meşgul vatandaş sayısının 280 binden ve aileleriyle birlikte bir buçuk milyondan fazla olması ve hele tütünün nakli, manipülasyonu ve ticaretiyle uğraşanlar da nazarı itibara alınırsa, geniş bir vatandaş kütesinin kazancı ile yakinen ilgili olmak gibi özel bir ehemmiyetinin de bulunduğu meydana çıkmaktadır.

Tütünlerimiz, Şark tipi tütünler arasında mütalâa edilmekte ve rengi, tatlı içini, hususi kokusu, nikotinin azlığı, yanış kabiliyeti ve girdiği tütün harmanlarında ıslah edici rolleriyle daima aranır bir ihraç metamız olarak aldığı hususi mevkiini muhafaza etmektedir.

Tütünlerimizin bu vasfı kazanmasında ekicilerimizin uzun yıllarda edindiği tecrübelerin, bilgilerin, dikkat ve itinalarının büyük rolü vardır.

Tütün büyük el emeği istiyen bir mahsuldür. Tütün ekimi için yapılan hazırlık safhası da nazara alındığı takdirde, ekiciler, ürünlerini satıncaya kadar bir yıldan fazla bir zaman içinde devamlı ve dikkatli bir mesai sarf etmek mecburiyetindedirler.

Türk tütün ekicilerini, uzun ve devamlı mesaiye katlanarak tütün ziraatını inkişaf ettirmeye sevk eden âmillerin başında, tütünlerimizin izah olunan üstün vasıfları sebebiyle her hal ve kârda satış kabiliyetini haiz bulunması gelir. Yalnız, ekici tütünleri satış yipasalarında, muhtelif memleketlerin alıcılarının kendi imkân ve arzularına dayanan ve ekseriya mütesanid oldukları hissini de veren fiyat politikaları, ekicilerimizi daima endişeye sevk etmiş ve etmektedir.

Bu endişelere, Hükümetler, eskiden beri alâkasız kalamamış ve muhtelif şekillerde himaye tedbirlerine tevessül etmişlerdir.

Tütünlerimizin ve tütüncülüğümüzün yukarda kaydolunan durum ve özellikleri nazara alınırca, tütün ekicilerinin takviye ve himaye olunmaları için, her şeyden evvel onların teşkilâtlanmaları zarureti ortaya çıkmaktadır.

Bu zarureti nazara alan Hükümetler, 1946 yılı mahsulünün satışından itibaren, bunun esbabına tevessül etmişlerdir.

Bu cümleden olarak, Millî Korunma Kanununa müsteniden alınan kararlarla ve ekici tütünleri satış piyasalarının tanzimi ve ekicinin teşkilâtlanması maksadiyle kurulacak bir müessesede kullanılmak kaydıyla, ekici tütünleri satış bedellerinden, evvelâ % 5 sonra % 4 olmak üzere para tahsiline başlanmış ve 5628 sayılı Kanunla bu nisbet % 2 ye indirilerek 1957 yılına kadar devam olunmuştur.

Bu paralar, kararnamelerin müfadı veçhile muayyen faiz mukabilinde T. C. Ziraat Bankasında, kendilerinden para tahsil edilen ekiciler namına hususi bir hesapta kayıtlıdır. Bu paraların 1 Ocak 1962 tarihindeki bâlîği (93) milyon lira civarındadır. Tahakkuk eden faizleriyle bu miktar yükselmekte devam etmektedir.

1947 yılından sonra yapılan tütün destekleme mubayaalarında bu paralardan da istifade olunmuştur.

Tütün ekicilerinden tahsil edilen paralarla kurulması düşünülen müessese 29 Mart 1950 tarihli ve 5628 sayılı Kanunla «Türk Tütün Ortaklığı» şeklinde ifadesini bulmuştur. Ancak, bu kanunun emrettiği müessesenin maksadı temin edemeyeceği mülâhazası ve bünyesinin tütün ekicilerini tatmin edememesi ve sair sebeplerle bu ortaklığın kurulması mümkün olamamıştır.

1950 yılında Ankara'da toplanan Türk Tütün Ekicileri Kongresinde, kurulacak müessesenin şeklinin tayıni Hükümete bırakılmakla beraber, bu kanunun değiştirilmesi temenni edilmiştir.

Zikri geçen tütün ekicileri kongresinden sonra, tütüncülerin iştirakiyle teşkil edilen komitelerde bu hususta çalışmalara devam olunmuştur. Bu çalışmalar neticesinde ortaya çıkan (Tütün Ekicileri ortaklıkları ve birlikleri) kanun tasarısı, Başbakanlığın 24 . 7 . 1951 tarihli 71 - 2030, 6/2457 sayılı tezkereleriyle Büyük Millet Meclisine intikal ettirilmiş ve ivedilikle incelenmesi kararlaştırılan tasarı Karma Komisyondan Umumi Heyete gelmiş ve müzakeresine başlanılmışsa da, görülen bazı noksanlıklar dolayısıyla tatmin edici bulunmadığından Hükümetçe geri alınmıştır.

Bundan sonra yapılan çalışmalar neticesinde ortaya çıkan Tütün Ekicileri Bankası kanun tasarısı da Başbakanlığın 18. 5. 1955 tarihli 71/114, 1754 sayılı tezkereleriyle Büyük Millet Meclisine intikal etmiş, 27 Mayıs 1960 tarihine kadar muhtelif komisyonlarda incelenmiş olmasına rağmen Büyük Millet Meclisi Umumi Heyetine intikal edememiş ve kadük olan tasarılar meyanında Başbakanlığa iade olunmuştur.

Tütün Ekicileri Bankası kanun tasarısının hazırlanmasında, tütün ekicilerinin teşkilâtlanması mevzuu tefrik olunmak suretiyle yalnız «Tütün ekicilerinden mubayaa suretiyle yaprak tütün

ticareti yapmak, tütün piyasalarının tanzimine yardım etmek ve bu hususlarla ilgili her türlü teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak» mevzuu ele alınmıştır.

Arada geçen zamanda tütün ekicilerinin teşkilatlanması mevzuu ile alakalı çalışmalar gereği gibi inkişaf ve teşkilât da tahakkuk etmemiştir.

Bir teşkilât kurulması düşünüldüğü zaman, mevzuatımıza göre bunun ya dernek tipinde veya bir şirket nevinde olması icabetmektedir.

Tütün ekicileri için düşünülen teşkilâtın ekonomik menfaatler ve ekonomik fonksiyona sahip bulunmasındaki zarurete binaen, teşkilâtın, dernek değil şirket bünyesinde olmasını icabettirmektedir.

Teşkilâtın, şirket şeklinde olması düşünüldünce, senelerden beri memleketimizde çiftçilerimizin Tarım Kredi ve Tarım Satış Kooperatifleri bünyesindeki faaliyetleri üzerinde durulması ve kurulacak teşkilâtın Türk tütününün ve tütüncülüğümüzün hususiyetlerini de kapsıyan kooperatif şirket bünyesinde olması gerektiği neticesine varılmaktadır.

Bu sebepledir ki; çiftçilerimizin senelerden beri alıştıkları Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri teşkilâtı ve faaliyetleri de ihmal edilmiyerek kurulacak teşkilâtın hususiyetleri icabı olan hükümlere bu tasarıda yer verilmesi ve esas itibariyle bünyesinin Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinininki gibi olması lüzumu duyulmuştur.

Esasen bu husus 24 . 7 . 1951 tarihinde Büyük Millet Meclisine sevk edilmiş bulunan Tütün ekicileri ortaklıkları ve birlikleri kanun tasarısında da derpiş edilmiş ve 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu ile Anasözleşmelerindeki hükümler hemen hemen aynen bu tasarıya alınmış olmasına rağmen, kooperatif isminin kullanılmamasına hususi ehemmiyet verilmiştir.

Diğer taraftan, Beş Yıllık Kalkınma Plânında müstahsılın teşkilâtlandırılması bakımından en emin yol olarak kooperatif teşkili uygun görülmekte, ayrıca Anayasamızın 51 nci maddesinde kooperatifçiliğe özel bir önem verilmiş bulunmaktadır. Esasen memleketimizde uzun yıllardan beri tatbikatı yapılan Tarım Satış ve Tarım Kredi Kooperatiflerinin başarılı çalışmaları cesaret verici görüldüğü cihetle, tütün ekicilerinin teşkilâtlandırılmasının, tütün ve tütüncülüğümüzün özellikleri de göz önünde bulundurulmak suretiyle, kooperatifler vasıtasıyla temini tercihe şayan görülmüştür.

Bu sebeple, kurulacak tütün ekicileri kooperatifleri bu tasarıdaki hükümler mahfuz kalmak şartıyla 2834 sayılı Kanun esasları dâhilinde bir Anamukavenameye göre faaliyete geçeceklerdir.

Bu kooperatiflerin Birlikleri 4 tütün bölgesine göre 4 bölgede, birer bölge birliği şeklinde olacaktır.

Tütüncülüğümüzün müşterek mevzu ve meselelerinin halli ve memleket menfaatleri icabı faaliyet ve teşebbüslerinin bir merkezde toplanması zaruru de bölge birlikleri üzerinde bir «Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği» nin kurulmasını gerektirmiştir.

Tasarı, aşağıda maddeler gerekçesinde temas olunacağı üzere, tütün ekicilerinden toplanan paraların, ortakların kooperatifteki sermayelerine ve birlik sermayesine ne nisbette ve ne şekilde intikal edeceği, ortak olmaları veya vereselerine paralarının ne zaman ve ne şekilde iade olunacağı hakkında hükümleri ihtiva etmektedir.

Tasarının maddelerine gelince :

Madde 1. — 2 . 11 . 1935 tarihinde nesredilmiş bulunan 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri hakkındaki Kanunla bu Kanuna istinaden hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca kabul edilen Tıp Anamukavenamelerle kurulan Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri, kuruldukları tarihten bugüne kadar memleket ekonomisinde kendilerine düşen vazifeleri ifa etmişler ve lâyık oldukları mevkileri almışlardır.

Tütün müstahsılının en iyi şekilde teşkilâtlandırılması esas itibariyle 2834 sayılı Kanundaki hükümler çerçevesi içinde yapılacak ve bu tasarının vaz'ettiği esaslar da tatbik olunacaktır.

Her iki Kanununun tatbiki ile kurulacak teşkilât aşağıdaki şekilde faaliyet gösterecektir.

En az 10 tütün ekicisi aralarında değişik sermayeli Mahdut Mesuliyetli ve ortak adedi tahdid edilmiyen Tütün Tarım Satış Kooperatifleri kurulabileceklerdir. Tütün ekicisi olmayan veya tütün ticareti veya tütün üzerinde komüsyoneculuk yapanlar kooperatife giremeyeceklerdir.

Kooperatifler Türk Ticaret Kanununun esasları dairesinde Ticaret Bakanlığının onamı ile kurulacaklardır. Ege, Marmara, Karadeniz ve Doğu bölgelerinde kurulacak kooperatiflerden en az üçü kendi aralarında birleşerek Ticaret Bakanlığının onamı ile kendi bölge birliklerini kurabileceklerdir..

Sonradan kurulacak kooperatiflerin, bölge birliklerine iltihakı her zaman için mümkündür.

T.C. Ziraat Bankasının mütalâası alınmak suretiyle Ticaret Bakanlığınca hazırlanacak Kooperatif ve Bölge Birlikleri Anasözleşmeleri, tütün mahsulünün ve tütün müstahsılının ihtiyaçlarının hususiyetlerini ihtiva edecek ve ana hatları itibariyle,

Ortakların mahsullerine devamlı sürüm temin etmek ve alıcılar bulmak,

İşlenmemiş yaprak tütünleri manipülasyona tabi tutarak işlenmiş tütün haline getirmek ve bunların satışını yapmak,

İçteki ve dıştaki mutavassıtlara giden kazancı, müstahsıla mal ederek durumlarını yabancı ülkelerdeki müstahsıla karşı kuvvetlendirmek,

Piyasada düzen verici bir yer alarak fiyatların zararlı dalgalanmalarının önüne geçmek, mahsullerin piyasada en iyi fiyatlarla satışını başarmak,

Mahsulün standartlaştırılmasında müstahsıl ve alıcılara düşen vazifeleri gerçekleştirmek,

Ortakların istihsal ihtiyaçlarına yarıyan her türlü âlet ve vasıtaları toptan ucuz olarak edinip dağıtmak, mahsulü ucuza mal etmek, kalitesini iyileştirmek, satış kapasitesini artırmak ve bunların beynelmilel piyasalarda en iyi fiyatla satışını sağlamak,

amaçlarını takibeden hükümlere yer verilecektir.

Ayrıca, ortak tütün ekicilerinin ve kooperatiflerin vasıf ve şartları vazife ve salâhiyetleri ve mesuliyetleri ortakların ve ortak kooperatiflerin taahhüdedecekleri ortaklık payı ile teslim edecekleri mal arasındaki nisbetler, toplanacak yedek akçaların harcanmasını gerekli kılacak haller, yönetim ve kontrol kurullarının kuruluş tarzı ile vazife ve salâhiyetleri, genel kurulların vazife, salâhiyet, mesuliyetleri ile toplantılara ait hükümler kooperatiflerin ve bölge birliklerinin işleri ve karşılıklı alâkaları ortaklara ve ortak kooperatiflere teslim ettikleri mahsul karşılığı yapılacak avansların dağıtılması şekilleri, hesap kesimi ve fiyat farkının dağıtılması, kooperatif ve bölge birliklerinin fesih ve tasfiyesine ait hükümlere yer verilecektir.

Ortaklıktan çıkma bu maddede ayrıca hükme bağlanmış ve 2834 sayılı Kanuna bırakılmamıştır. Bu hükme göre; Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ortakları 10 sene ortaklık yapmadıkça ve taahhüdedtikleri ortaklık payının hepsini ödemedikçe ortaklıktan çıkamayacaklardır.

Ölen ortakların vârisleri için de aynı hüküm tatbik olunacaktır.

Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ile bölge birliklerinin ortaklık payları rehin veya haczedilemeyeceği gibi başkalarına da devredilemeyecektir. Kooperatif ortakları, istihsal ettikleri tütünlerin hepsini, her yıl kooperatife teslim mecburdurlar. Bu mecburiyet 3437 sayılı Kanunun 39 ve 42 nci maddeleri hükümlerinin bertaraf edilmesi mânasına gelmemektedir.

Anasözleşmede tasrih edilecek şekle göre kooperatifler ve bölge birlikleri ortaklarından teslim aldıkları tütünleri yukarıda zikredilen maddeler hükümlerine uygun olarak ortak müstahsıl çuvallarıyla birlikte Tekel emanet ambarlarına teslim edilebileceği gibi kendi ambar ve depolarında Tekel İdaresi ile müştereken muhafaza edilebilecektir. Kooperatifler de ortaklardan teslim aldıkları tütünleri bölge birliklerine teslim mecburiyetindedirler.

Kooperatif ve birliklerin para ve malları bilanço, zabıtname, rapor ve başka bütün evrak ve defterleri ve belgeleri üzerinde suç işleyen yönetim ve kontrol kurulları başkan ve üyeleri ile memurları ve eksperleri bu suçlarından dolayı Devlet memurları gibi ceza görürler.

Satılacakları taşıtsız mallar için ferağ harcı ve damga resminden, birbirlerinden ve ortakla-

rından alacakları faiz ve komüsyonlar, Muamele Vergisinden, tasdik ettirecekleri türlü kâğıt ve defterler, (ücreti âdil müstesna) olmak üzere noterlerce alınan hare ve resimlerden muaftır.

Tütün kooperatifleri ve birliklerin sermaye ve yedek akçaları vergi ve harclardan borç alma ve verme işleri ile paraya ve başka tütün işlerinde yapılacak senet, rapor, mukavelename ve kâğıtlarla resmî dairelere verecekleri dilekçeler de Damga Resminden muaftır.

Maddenin son fıkrasında 2834 sayılı Kanunda mevcudolmayan birlikler üzerindeki bir teşekkülün kuruluş ve maksadı ifade olunmuş, kurulma şekli organları vazife ve mesuliyetleri ile işleyişinin anasözleşmede gösterileceği açıklanmıştır.

Türkiye Tütüncüleri Genel Birliğinin Anasözleşmesinin, kooperatiflerin ve bölge birliklerinin kurulmaları ve faaliyete geçmelerinden sonra bunların mütalâalarından da istifade edilerek en iyi şekilde hazırlanması temin edilecektir.

Madde 2. — Tasarının ikinci maddesi ile, Millî Korunma Kanununa istinaden muhtelif koordinasyon heyeti kararlarına ve 5628 sayılı Kanuna göre ekici tütünleri satış bedellerinden toplanan paralardan (Bugünkü yekünü faizleriyle birlikte 93 milyon liradır.) Devir tarihine kadar tahakkuk edecek faizleriyle birlikte tütün ekicileri kooperatiflerine ortak olacak kimselerin kuruluşta ödemeye mecbur buldukları sermaye payı tefrik edildikten sonra bakıyesinin, bölge birliklerine iştirak sermayesi olarak devrolunması kabul edilmiştir.

Bu hükümle ekicilerin sahiboldukları paralar kendi kooperatiflerinde ve bölge birliklerinde sermaye olarak kullanılacak ve hâsıl olacak fiyat farkları, bu sermayeler ve yaptıkları muameleler nisbetinde ortaklara tevzi edilecektir.

2834 sayılı Kanunun 5 nci maddesiyle vaz'olunan hükme dayanılarak hazırlanacak Tütün Kooperatifleri Anamukavelenamesinde, her ortağın taahhüdedeceği sermaye miktarı ile her yıl teslim edilen mahsul bedelinden sermaye payı olarak kesilecek miktar gösterilecek ve bu suretle kooperatiflerin ortaklar tarafından peşinen ödenen sermayelerine ilâveten her yıl mahsul bedelinden kesilen sermaye hissesi ile varlıkları daima artmış olacaktır.

Tütün tarım satış kooperatiflerine ortak olacak ekiciler ancak 10 sene ortaklık yapmak şartıyla taahhüdedtikleri ortaklık payının tamamını ödedikleri takdirde kooperatif ortaklığından çıkma hakkını kazanabileceklerdir. Bunun dışında ortaklıktan çıkma hakkı tütün kooperatiflerinin inkişafı ve tütünün değerinin muhafazası bakımından mahzurlu bulunmuştur.

Madde 3. — Tasarının üçüncü maddesinde, ortak olmayanların hakları hükme bağlanmıştır. Türk tütüncülüğünün istikbalinin teminat altına alınmasının ve tütün ekicilerinin emeklerinin hakiki mânada değerlendirilmesinin Ege, Marmara, Karadeniz ve Şark bölgelerinde hemen bütün sene emek sarf eden ekicilerin tamamının, kurulacak kooperatiflere ortak olmaları ile kaim bulunduğu göz önünde tutularak, ekicilerin, kooperatif ortağı olmaları için her türlü kolaylık gösterilmiştir. Ezcümle, kooperatiflere ortak olarak giremeyen ekicilere ait paraların bölge birliklerinde alâkâhılar namına açılacak hesaplara devri ve bölge birliğinin kuruluşu tarihinden itibaren üç sene zarfında bölgedeki kooperatiflere ortak olmak isteyenler hakkında kuruluşa iştirak eden ortaklar gibi muamele yapılması, mevcut parasından taahhüdedeceği sermayenin % 20 sini ödemek suretiyle ortak olması kabul edilmiştir. Müteakıp üç yılda yani Bölge Birliğinin kuruluşu tarihinden itibaren 6 yıl içinde ortaklık için müracaat edenlerin dilekçelerinin, kuruluş sermayesine iştirak nisbetleri % 50 ye çıkarılmak suretiyle, 6 ncı yılın hitamından sonraki 4 yıl zarfında müracaat edenlerin ise giriş sermayesi nisbeti % 75 e yükseltmek suretiyle ortaklığa kabul edilmeleri hükme bağlanmıştır.

Bölge birliklerinin kuruluşu tarihinden itibaren yukarıda arz edilen 10 yıllık müddet zarfında tütün ekicilerine munzam mükellefiyetleri yerine getirmek suretiyle kurulan kooperatiflere girebilme hakkı verilmiştir. Bu 10 yıllık süre içinde ortak olmak isteğinde bulunmayanların paraları, bu müddet zarfında müracaat edilmiş olmak şartıyla 10 senelik sürenin bitiminde kendilerine veya vârislerine ödenecektir. Mevzuubahis 10 yıllık müddet içinde kooperatiflere veya bölge birliklerine her ne suretle olursa olsun müracaat etmeyen tütün ekicileri veya vârislerinin paraları keza bu müddetin sonunda Bölge Birlikleri yedek akçe hesabına geçirilecektir.

Ortak olmak istemiyen tütün ekicilerine ait paraların 10 sene gibi uzun bir müddet Bölge Birlikleri emrinde tutulması mevzuu üzerinde hassasiyetle durulmuştur. Filhakika bu paraların tahsiline imkân veren Koordinasyon Heyeti kararlarında tütüncülerin teşkilâtlandırılması mevzuunda kurulacak müesseseye devredilmek kaydının mevcudiyeti göz önünde tutulursa, bu paraların hak sahiplerine derhal iadesinden önce teşkilâtın kurulmasını ve inkişafını temin edecek tedbirlerin ittihazına önlânda yer verilmesi iktiza eder. Bu görüşten hareket edilerek ekicilerin kurulacak kooperatiflere ortak olmalarını sağlayacak hükümler vaz'edilmiş, ortak olmıyanların da kooperatif ve birliklerin sağlayacakları faydaları görerek uzun bir zaman içinde olsa dahi ortak olmalarını teşvik maksadiyle paranın iadesi için 10 senelik bir müddetin geçmesi zaruri görülmüştür. Bu müddet aynı zamanda kanuni bir zaman aşımı süresi olduğundan hiçbir suretle müracaat etmeyen ekicilere ait paraların 10 senelik süreden sonra Bölge Birlikleri ihtiyat akçelerine kaydedilmeleri uygun bulunmuştur.

Madde 4. — Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri, mahsulün hazırlanması için tarladan başlamak ve satışa kadar geçen devreye şâmil olmak üzere ortaklarının ihtiyacı olan nakdî ve aynı yardımı avans şeklinde temin etmekle vazifendirilmiştir.

Filhakika, 2834 sayılı Kanunda mahsulün satışa arzı sırasında müstahsıla bir avans ödenmesi mümkün kılınmış ise de, bu şekilde verilecek avans ortağın daha evvel zuhur eden ihtiyacını karşılamıyacağından ve binnetice ortak mahsulünü mutavassıtlara mev'î kanuna aykırı hem de değeri altında satmak mevkiine düşebileceğinden, böyle bir peşin satışın önlenmesi için tütün ekici kooperatiflerin ve bölge birliklerinin tütün müstahsılının en ziyade ihtiyaç duyduğu bir mevsimde ortaklarına nakdî veya aynı avans vermeleri kabul edilmiştir.

Bu suretle tütün ekicileri, tarlalarını hazırlamak için lüzum hissettikleri alât ve makinalarla mücadele ilâçlarını ve gübrelere harice muhtacolmadan kooperatifleri kanalı ile en uygun şekilde temin edeceklerdir.

Ancak, bu avansların miktarı, tütün müstahsılının T. C. Ziraat Bankasından doğrudan doğruya veya Tarım Kredi Kooperatifleri vasıtasıyla aldıkları krediler ve ortağın ekim yaptığı saha ile mahsul durumu nazarı itibara alınmak suretiyle tesbit edilecektir. Böylece müstahsılın ayrı ayrı yollardan ödiyemeyeceği bir borç altına girmesinin önlenmesine dikkat edilmiştir.

Madde 5. — Bu kanunla kurulacak Tütün Ekicileri Kooperatifleri ile Bölge Birliklerinin sahibolacakları menkul ve gayrimenkul mallarla ortaklarından teslim alacakları tütünlerin sigorta ettirilmesi için ödenecek primlerden, istifade etmeleri maksadiyle bölge birliklerinin sigorta şirketlerine iştirak edebilmeleri bu madde ile imkân dâhiline sokulmuştur. Bundan başka gerek bölge birlikleri gerekse kooperatifler her hangi bir sigorta şirketinin acenteliğini yapmak suretiyle hem bölgelerinin ekonomik hayatına faydalı olacaklar hem de kendi mal ve kıymetlerini kolaylıkla ve uygun şartlarla sigorta ettirmek imkânını bulacaklardır.

Madde 7. — K/720 sayılı Karara göre mubayaa edilip K/763 sayılı Karar gereğince satılan 1947 mahsulü tütünlerden elde edilen kârlardan, o tarihte ekici primlerinden mütehassıl olup T. C. Ziraat Bankasında muhafaza edilen 18 milyon liraya isabet eden ve tütün ekicilerinin teşkilâtlandırılması için kurulacak müesseseye ihtiyat akçası olarak devri K/768 sayılı Kararla kabul edilmiş olan paraların, devir tarihine kadar olan faizleriyle birlikte bu kanuna göre kurulacak kooperatiflerin bölge birliklerine iştirak sermayesi nisbetinde taksim edilmesi ve bu birliklerin yedek akça hesaplarına kaydolunması hükmüne bağlanmıştır. Bu suretle ekici tütünlerinin satışından hâsıl olan paralara isabet eden kârlar, ekiciler tarafından istihsal olunan tütünlerin kıymetlendirilmesi için çalışacak teşekküllerin bünyelerine intikal ettirilerek bu teşekküllerin malî imkânlar bakımından daha kuvvetli olmaları temin edilmiştir.

Madde 8. — Her yıl istihsâl olunan tütünler kurutulduktan sonra bölgelerin ve bölge içindeki muhtelif istihsal yerlerinin hususiyetlerine göre tütünlerin kaliteleri hakkında bir fikir edinilmek üzere alıcı eksperleri tarafından tetkik gezilerine çıkılır. Tütünlerin denklenmesinden sonra yine eksperler tarafından yapılan gezilerde de tütünler tam bir muayeneye tabi tutularak kıymet taktirleri yapılır. Tütün piyasasının açılmasına kadar devam eden geziler sırasında, ahırlar,

satılmak istedikleri tütünler için bir avans verirler ve böyle satışlar sırasında tercih hakkı kazanırlar. Tütün piyasası açıldığı zaman evvelce yapılan tesbitlere dayanılarak katî satışlar yapılır. Tütünün denklenmesinden satışa kadar geçecek zaman zarfında muhafazanın gayrimüsaidolması yüzünden tütünlerde husule gelen bozulmalar ve kalite kayıpları sebebiyle ekiciler ve alıcılar çok zaman ihtilâfa düşer ve durum etkiseriya ekici aleyhine tecelli eder. Piyasanın açıldığı ilk günlerde alıcılar tarafından kaliteli tütünlere rağbet edilmesinden dolayı geçici olarak zuhur eden fiyat yükselmelerinden istifade etmek isteyen müstahsil ise, her türlü çareye başvurarak malını erkenden satmak ister. Böylece piyasaya arz çoğaldığından fiyatlar kısa zamanda müstahsılın aleyhine döner ve tütün satışları bu nizamsızlık ve kargaşalık içinde böylece devam edip gider.

Esas itibariyle Ege bölgesine ait bu tatbikat az farklarla Marmara, Karadeniz bölgelerinde de böyle cereyan eder.

Müstahsılın, bütün yıl tarlada ve evinde çalışarak hazırladığı tütünün satışının yukarıda belirtilen en iptidai şekillerde yapılması, öteden beri bu satışların bir düzene bağlanması zaruretini göstermiş olmasına rağmen bugüne kadar müspet bir netice alınmamıştır.

Bu kanunla bir taraftan tütün müstahsılı teşkilâtlandırılırken diğer taraftan da, tütün satışlarının, bu teşkilât eliyle kurulacak satış yerlerinde yapılmasının teminine çalışılmıştır.

Tütün satış yerleri, Ege, Marmara, Karadeniz ve Şark bölgelerinde kurulacak kooperatifler tarafından teşkil olunacak bölge birliklerince tesis edilecektir. Bu yerlerin tâyini tütün satışları bakımından büyük bir önem taşıdığından, bölge içerisinde bir veya mütaaddit yerlerde kurulacak tütün satış yerleri, kanun gereğince Ticaret, Tarım ve Gümrük ve Tekel bakanlıklarınca müştereken tesbit ve ilân olunacaktır.

Tütün satışlarının yukarıda arz edilen bugünkü iptidai şekli kurtarılması, satışların tütün satış yerlerinde açık artırma ile yapılmasına bağlıdır. Bu itibarla, kanunun 8 nci maddesine bu mecburiyeti öngören bir fıkra konulmuş ve satış yerlerinde yapılmıyan satışların muteber olmayacağı kabul edilmiştir.

Filhakika, tütün kooperatifleri ve bölge birlikleri kurulup faaliyete geçtikten sonra ilk iş olarak tütün satış yerlerinin tesbiti hususunda alâkalı bakanlıklara teklifte bulunacaklardır.

Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra tesbit edilecek satış yerleri, başlangıçta modern anlamdaki tesisleri ihtiva edemeyeceğinden, tütünlerin bugün satıldığı yerlerden istifade imkânları da aranacaktır. Bu maddenin 5 nci fıkrasına göre bölge birlikleri Tütün Tarım Satış Kooperatifleri tarafından iştirak sermayesi olarak devredilen paraların en çok % 25 ini tütün satış yerleri kurulması ve işletilmesi için kullanabileceklerdir. Bölge birliklerinin kurulmasından sonra bu fıkra hükmünden istifade ederek kendi bölgelerinin en mühim mıntakalarından başlamak suretiyle tütün satış yerlerini tesise tevessül edeceklerdir.

Bir bakıma göre bugün faaliyette bulunan ticaret borsalarının fonksiyonlarına benzer işler yapacak olan tütün satış yerlerinde, istihsal olunan tütünlerin ne müstahsılı ne de tüccarı müşkül duruma düşürmeyecek şekilde değer bedelle satılması temin edilecektir.

Satış yerlerinin kuruluşu, işleyişi, şekil ve şartları ile personelinin haiz olacağı vasıfları, vazife ve salâhiyetleri ve yapılacak hizmetlerin nev'ileri, ihtilâfların halkem veya sair yollarla halli şekilleri hazırlanacak tüzükte gösterilecektir. Tütün satış yerlerinde, tütün satışları için müstahsıl ve tüccar tarafından ödenecek ücret ve aidat tarifeleri her yıl bölge birliklerinin teklifi, genel birliğin muvafakati ile tesbit ve Ticaret Bakanlığınca tasdik olunacaktır.

Bu şekilde alınacak ücret ve aidattan tahassül eden mebalığden satış yerinin umumi masrafları çıktıktan sonra kalacak bakıyenin, satış yerlerinin ıslah ve inkişafına sarf edilmesi düşünüldüğünden, bu husus tüzükte belirtilecektir.

Madde 9. — Bu kanunla kurulacak kooperatifler, bölge birlikleri ve Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliğinin, tütün mevzuunda yetişmiş personel temin etmeleri, kuruluş devrelerinde müşkilât arz edebilecektir. Bu husus göz önünde tutularak 3656 ve 3659 sayılı kanunlara tabî daire

ve müesseselerde çalışan memurların buldukları görevlerle irtibatları bâki kalmak şartıyla bu teşekküllerde âzami üç senelik bir müddet için vazife almaları bu madde ile temin edilmiştir.

Personel üç sene müddetle aslî vazifesinden ücretsiz izinli sayılacak, kooperatifler, bölge birlikleri ve genel birlikçe tesbit edilcek ücretlerini bu müesseselerden alacaklar ve 5434 sayılı Kanuna göre Emekli Sandığına verilmesi gerekli kesenek ve karşılıklar kendileri ve mezkûr Kooperatif Bölge Birlikleri ve Genel Birlik tarafından ödenecektir.

Bu suretle kuruluş devresinde mütehasıs personel ihtiyacı karşılandığı gibi Devlet memuriyetini terk ederek Tütün Kooperatifleri Bölge Birlikleri ve Genel Birliğinde çalıştırılmasında zaruret görülenler için teşkilâta imkân verilmiş olacaktır.

Madde 10. — 5628 sayılı Kanun 23 . 3 . 1950 tarihinde yürürlüğe girmiş ise de yalnız (4 neü) maddesi 7 ne fıkrası tatbik edilmiş diğer maddeler gereğince her hangi bir teşkilât kurulmasına tevassül olunmamıştır. 5628 sayılı Kanuna istinaden her hangi bir müessese kurulmadığına ve ekici tütünleri satış bedellerinden mütehasıl paralar bu kanunla Tütün Ekicileri Kooperatifleri ve Bölge Birliklerine devredildiğine göre, mezkûr kanunun yürürlükten kaldırılması icabetmektedir.

Madde 11 ve 12. — Müteamil maddelerdir.

İzmir Milletvekili Mustafa Uyar ve 18 arkadaşının, Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Bölge Birlikleriyle Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği kanun teklifi (2/18)

26 . 10 . 1965

Millet Meclisi Başkanlığına

Tütün ekicilerinden, evvelce kesilmiş olan % 5 lerle birikmiş bulunan paralarla bir (Tütünçüler Bankası) kurulması hakkındaki kanun teklifimiz, diğer tekliflerle (2/239, 2/349, 2/465) birlikte, aynı konu ile ilgili olarak Hükümet tarafından getirilmiş olan (Tütün Satış Kooperatifleri ve Birlikleri) kurulması hakkındaki kanun tasarısı ile (1/660) birleştirilerek, ilgili komisyonlardan geçirildikten sonra, Birinci Dönemde Meclis gündemine alınmış ise de, vaktin yetersizliği sebebiyle görüşülememiştir.

Tasarının sıra sayısı : 1036 ve dosya numarası : 1/660 tır.

Konunun önemine binaen, mezkûr dosyanın ele alınarak ilgili komisyonlara havalesi suretiyle, tasarının kanunlaşmasına delâletlerinizi arz ve rica ederiz.

Saygılarımızla.

İzmir <i>M. Uyar</i>	İzmir <i>A. Ertunga</i>	Balıkesir <i>S. Koç</i>	Denizli <i>H. Oral</i>
Denizli <i>A. Şohoğlu</i>	Manisa <i>M. Ertem</i>	Muğla <i>T. Şahin</i>	İstanbul <i>R. Ülker</i>
Uşak <i>A. R. Akbıykoğlu</i>	Bolu <i>K. Demir</i>	Samsun <i>İ. Kılıç</i>	Manisa <i>M. Ok</i>
Aydın <i>M. K. Yılmaz</i>	Aydın <i>M. Ş. Koç</i>	Balıkesir <i>F. İslimyeli</i>	Muğla <i>S. Pençap</i>
Gaziantep <i>H. Yılmaz</i>	İstanbul <i>C. Karca</i>	Trabzon <i>A. Şener</i>	

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-2152/613

22 . 2 . 1964

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ticaret Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 21 . 2 . 1964 tarihinde kararlaştırılan «Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Bölge Birlikleriyle Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Başbakan
İsmet İnönü

Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve bölge birlikleri ile Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği kanun tasarısı gerekçesi

Bugün birçok insanların, günün her saatinde müteaddit defa kullandıkları bir keyif maddesi olan tütün, Avrupa'ya 16 ncı yüzyılda yayılmıştır. Tütün istihsal ve satışı kısa zamanda milletlerin ekonomik hayatında mühim rol oynamaya başlamış, sonraki yüzyıllarda daha da gelişerek bugünkü ehemmiyetli mevkiini almıştır.

Serbest ekonominin hüküm sürdüğü Birinci Dünya Harbinden evvelki zamanda, tütün pazarlarında müstehlikin zevkini tatmin eden en nefis tütünlerin revaç bulması, tütün ziraatini kalite tütünlerin yetiştirilmesine yöneltmiştir. Kalite tütün istihsalı ise, iklim şartları ve toprak uygunluğu bakımından, mahdut ve muayyen memlekelere inhisar etmiştir.

Dünya pazarlarında aranan üstün kaliteli tütün çeşitleri yetiştiren memleketimiz de tütüneü memleketler arasındaki yerini almış ve Türk tütünleri daima aranır bir meta halinde tütün ticaretinde tesirini göstermiştir.

Birinci Dünya Harbinin sonunda milletlerin tarımsal, ekonomik ve sosyal bünyelerinde büyük değişiklikler olmuş, insanlar ihtiyaçlarının karşılanmasında nefasete eskisi kadar ehemmiyet vermemek durumuna girmişlerdir. Bu hâl, tütünde de kendini göstermiş, hareâlem tütünler ortaya çıkmış, böylece kalite tütün yetiştiren memleketler bu durumdan zarar görmeye başlamışlardır.

Diğer taraftan, tütünün millî ekonomilerdeki ehemmiyeti anlaşıldıkça tütün istihsaline her yerde önem verilmiş ve ziraat ilminin terakkisi nisbetinde sağlanan teknik imkânlardan faydalanılarak, çeşitli memleketlerde girişilen teşebbüslerde muvaffakiyetler elde edilmiştir. Bundan başka, sigara sanayinin terâkki ve inkişafı sayesinde çeşitli kalitedeki tütünlerin bâzı suni tesirlerle müstehlik zevkine cevap verecek hale getirilmesine çalışılmış ve bir dereceye kadar bu sahada muvaffak da olunmuştur. Bu hâl, evvelece sigara harmanlarında ıslah edici olarak aranan kalite tütünlerine revacı azaltmıştır.

Bu durum, muhtelif milletlerin sigara harmanlarında, nikotinin azlığı, kendine has makbul kokusu ve yanış kabiliyetinin fazlalığı gibi yüksek kaliteleri sebebiyle ıslah edici bir unsur olarak kullanılan tütünlerimize gösterilen rağbete de tesir etmiştir.

Yukarıda yazılı hususlar ve çeşitli diğer sebeplerle tütüneüliğümüz, zaman zaman buhranlı devreler geçirmiş, tütün istihsal ve satışımız bâzı yılların tesadüfi imkânlarına bağlı kalmış ve tütüneüliğümüz bundan müteessir olmuştur.

Bununla beraber, bir aile ziraati olarak, dededen toruna intikal suretiyle devam eden tütüneüliğümüzle, uğraşanlar her hal ve kârda malın vasfından fedakârlığa râzı olmamış, Türk tü-

tütüne yüzyıllardan beri verilen ehemmiyeti müdrik olarak, kaliteyi muhafazada devam ve sebadetmişlerdir.

Müstehlikini aynı zevki aramaya ve bulmaya zorlayan tütünün, insan hayatında mühim bir yer alması neticesinde her memleketin bünyesinin hususiyetine ve ihtiyacına göre tütünle ilgili itiyad ve teammüller doğmuş ve kanunlar tedvin olunarak tütüne ait mevzuat meydana gelmiştir.

Memleketimizde de tütünün istihsalı, hususi kanununa göre bir kayıt ve nizama tâbi tutulmuş dahilî satışı tekele verilmiş ve harice satışı da (Tekel ile ilgili hususlarda bâzı tedbirler hariç tutulursa) serbest bırakılmıştır.

Tekelin senelerdir artmakta devam eden iç istihlâk karşısında bugünkü imalâtı için ihtiyacı 35 - 40 bin tona yükselmiştir. Tütünün bir tekel mevzuu olmadığı Amerika B. Devletlerinde, büyük sermaye ve teşekküllerin iştiğal mevzuu olan sigara sanayiinde yalnız bir müessesenin yıllık imalâtı için 12 000 tondan fazla tütüne ihtiyacı olduğunu kaydetmek, tütün sanayiinin ve ticaretinin memleketimizde ve dünyadaki inkişafı hakkında fikir vermeye ve mukayeseye kâfi gelecektir.

Memleketlerin iktisadi bünyelerinde ve binnetice malî siyasetlerinde mühim bir rol oynadığından tütün ihtiyacı, evvelâ imkân ve şartlara göre yerli istihsale ve bakıyesinin ithalâtle teminine çalışılmaktadır.

Ancak, her yerde tatmin edici ve ihtiyaca uygun tütün yetiştirmeye iklim şartları ve ekim sahaları müsaidolmadığından, kendi imkânlarına göre elde edilen tütünlerini yangı kabiliyetlerini artıracak, sertliklerini giderecek, acılıklarını hissettirmeyecek kalite tütünleri ithal etmek ve sigara sanayiinde kullanılmak birçok memleketler için mecburiyet halini almıştır.

Tütün ticaretini kamçılayan ve diğer piyasalara nazaran hususiyetleri bulunan tütün piyasalarında müessir olan sebeplerden biri de bu mecburiyettir.

Memleketimizde tütün istihsalı İkinci Dünya Harbinden evvel, takriben 60 milyon kilo iken, bundan sonraki devrede - bâzı istisnalarla beraber - gittikçe artmış, son beş yıl zarfında 100 - 140 milyon kilo arasında seyretmiştir. Ancak, mavi küf hastalığı (mildiyö) sebebiyle 1962 senesi tütün istihsalı 85 milyon kiloya düşmüştür.

Buna mukabil, son on sene zarfında bir hayli artmış olmasına rağmen, memleket istihlâki halen 35 - 40 milyon kilo civarındadır. İstihsalden bakıye kısım bir ihraç metamızdır. 1961 - 1962 ihracat mevsiminde tütün ihracatımızdan 107 milyon dolârlık döviz sağlandığı göz önünde tutulursa, bu maddenin millî ekonomimiz bakımından haiz olduğu önem daha açık bir şekilde anlaşılır.

Tütünün memleketimize en fazla döviz sağlayan bir ihraç metarı olması yanında, bu maddenin istihsalıyla meşgul vatandaş sayısının 280 binden ve aileleriyle birlikte birbuçuk milyondan fazla olması ve hele tütünün nakli, manipülasyonu ve ticaretiyle uğraşanlar da nazarı itibara alınırsa, geniş bir vatandaş kütesinin kazancı ile yakinen ilgili olmak gibi özel bir ehemmiyetinin de bulunduğu meydana çıkmaktadır.

Tütünlerimiz, Şark tipi tütünler arasında mütalâa edilmekte ve rengi, tatlı, içimi, hususi kokusu, nikotinin azlığı, yangı kabiliyeti ve girdiği tütün harmanlarında ıslâh edici rolleriyle daima aranır bir ihraç metamız olarak aldığı hususi mevkiini muhafaza etmektedir.

Tütünlerimizin bu vasfı kazanmasında ekicilerimizin uzun yıllarda edindiği tecrübelerin, bilgilerin, dikkat ve itinalarının büyük rolü vardır.

Tütün büyük el emeği isteyen bir mahsuldür. Tütün ekimi için yapılan hazırlık safhası da nazara alındığı takdirde, ekiciler, ürünlerini satıncaya kadar bir yıldan fazla bir zaman içinde devamlı ve dikkatli bir mesai sarfetmek mecburiyetindedirler.

Türk tütün ekicilerini, uzun ve devamlı mesaiye katlanarak tütün ziraatini inkişaf ettirmeye sevk eden âmillerin başında, tütünlerimizin izah olunan üstün vasıfları sebebiyle her hal ve kârda satış kabiliyetini haiz bulunması gelir. Yalnız, ekici tütünleri satış piyasalarında, muhtelif memleketlerin alıcılarının kendi imkân ve arzularına dayanan ve ekseriya mütesanid oldukları hissini de veren fiyat politikaları, ekicilerimizi daima endişeye sevk etmiş ve etmektedir.

Bu endişelere, hükümetler, eskiden beri alâkasız kalamamış ve muhtelif şekillerde himaye tedbirlerine tevessül etmişlerdir.

Tütünlerimizin ve tütüncülüğümüzün yukarıda kaydolunan durum ve özellikleri nazara alınırsa, tütün ekicilerinin takviye ve himaye olunmaları için, her şeyden evvel onların teşkilâtlanmaları zarureti ortaya çıkmaktadır.

Bu zarureti nazara alan hükümetleri, 1946 yılı mahsulünün satışından itibaren, bunun esbaba tevessül etmişlerdir.

Bu cümleden olarak, Millî Korunma Kanununa müsteniden alınan kararlarla ve ekici tütünleri satış piyasalarının tanzimi ve ekicinin teşkilâtlanması maksadiyle kurulacak bir müessesede kullanılmak kaydıyla, ekici tütünleri satış bedellerinden, evvelâ % 5 sonra % 4 olmak üzere para tahsiline başlanmış ve 5628 sayılı Kanunla bu nisbet % 2 ye indirilerek 1957 yılına kadar devam olunmuştur.

Bu paralar, kararnamelerin müfadi vechile muayyen faiz mukabilinde T. C. Ziraat Bankasında, kendilerinden para tahsil edilen ekiciler namına hususi bir hesapta kayıtlıdır. Bu paraların 1 Ocak 1962 tarihindeki balığı (93) milyon lira civarındadır. Tahakkuk eden faizleriyle bu miktar yükselmekte devam etmektedir.

1947 yılından sonra yapılan tütün destekleme mübayaalarında bu paralardan da istifade olunmuştur.

Tütün ekicilerinden tahsil edilen paralarla kurulması düşünülen müessese 29 Mart 1950 tarihli ve 5628 sayılı Kanunla «Türk Tütün Ortaklığı» şeklinde ifadesini bulmuştur. Ancak, bu kanunun emrettiği müessesenin maksadı temin edemeyeceği mülâhazası ve bünyesinin tütün ekicilerini tatmin edememesi ve sair sebeplerle bu ortaklığın kurulması mümkün olamamıştır.

1950 yılında Ankara'da toplanan Türk Tütün Ekicileri Kongresinde, kurulacak müessesenin şeklinin tâyini Hükümete bırakılmakla beraber, bu kanunun değiştirilmesi temenni edilmiştir.

Zikri geçen Tütün Ekicileri Kongresinden sonra, tütüncülerin iştirakiyle teşkil edilen komitelerde bu hususta çalışmalara devam olunmuştur. Bu çalışmalar neticesinde ortaya çıkan (Tütün Ekicileri Ortaklıkları ve Birlikleri) kanun tasarısı, Başbakanlığın 24 . 7 . 1951 tarihli 71 - 2030, 6/2457 sayılı tezkereleriyle Büyük Millet Meclisine intikal ettirilmiş ve ivedilikle incelenmesi kararlaştırılan tasarı Karma Komisyondan Umumi Heyete gelmiş ve müzakeresine başlanmışsa da, görülen bâzı noksanlıklar dolayısıyla tatmin edici bulunmadığından Hükümetçe geri alınmıştır.

Bundan sonra yapılan çalışmalar neticesinde ortaya çıkan Türk Tütün Ekicileri Bankası kanun tasarısı da Başbakanlığın 18 . 5 . 1955 tarihli 71/114, 1754 sayılı tezkereleriyle Büyük Millet Meclisine intikal etmiş, 27 Mayıs 1960 tarihine kadar muhtelif komisyonlarda incelenmiş olmasına rağmen Büyük Millet Meclisi Umumi Heyetine intikal edememiş ve kadük olan tasarılar meyanında Başbakanlığa iad olunmuştur.

Tütün Ekicileri Bankası kanun tasarısının hazırlanmasında, tütün ekicilerinin teşkilâtlanması mevzuu tefrik olunmak suretiyle yalnız «Tütün ekicilerinden mübayaaya suretiyle yaprak tütün ticareti yapmak, tütün piyasalarının tanzimine yardım etmek ve bu hususlarla ilgili her türlü teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak» mevzuu ele alınmıştır.

Arada geçen zamanda tütün ekicilerinin teşkilâtlanması mevzuu ile alâkalı çalışmalar geveği gibi inkişaf ve teşkilât da tahakkuk etmemiştir.

Bir teşkilât kurulması düşünüldüğü zaman, mevzuatımıza göre bunun ya dernek tipinde veya bir şirket nevinde olması icabettir.

Tütün ekicileri için düşünülen teşkilâtın ekonomik menfaatler ve ekonomik fonksiyona sahip bulunmasındaki zarurete binaen, teşkilâtın dernek değil şirket bünyesinde olmasını icabettirmektedir.

Teşkilâtın, şirket şeklinde olması düşünüldüncce, senelerden beri memleketimizde çiftçilerimizin Tarım Kredi ve Tarım Satış Kooperatifleri bünyesindeki faaliyetleri üzerinde durulması ve kurulacak teşkilâtın Türk tütününün ve tütüncülüğümüzün hususiyetlerini de kapsayan kooperatif şirket bünyesinde olması gerektiği neticesine varılmaktadır.

Bununla beraber, kooperatif şeklinde kurulacak teşekkülün, doğrudan doğruya Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununa göre kurulması, tütünlerimizin ve tütüncülüğümüzün hususiyetlerini tamamiyle karşılamaya kifayet etmeyeceği kanısına varılmıştır.

Bu sebepledir ki; çiftçilerimizin senelerden beri alıştıkları Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Teşkilâtı ve faaliyetleri de ihmal edilmiyerek kurulacak teşkilâtın hususiyetleri icabı olan hükümlere bu tasarıda yer verilmesi ve esas itibariyle bünyesinin Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinininki, gibi olması lüzumu duyulmuştur.

Esasen bu husus 24 . 7 . 1951 tarihinde B. M. Meclisine sevk edilmiş bulunan Tütün Ekiçileri Ortaklıkları ve Birlikleri kanun tasarısında derpiş edilmiş ve 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu ile Anasözleşmelerindeki hükümler hemen hemen aynen bu tasarıya alınmış olmasına rağmen, kooperatif isminin kullanılmasına hususi ehemmiyet verilmiştir.

Diğer taraftan, Beş Yıllık Kalkınma Plânında müstahsılın teşkilâtlandırılması bakımından en emin yol olarak kooperatif teşkili uygun görülmekte, ayrıca Anayasamızın 51 nei maddesinde kooperatifeiliğe özel bir önem verilmiş bulunmaktadır. Esasen memleketimizde uzun yıllardan beri tatbikatı yapılan Tarım Satış ve Tarım Kredi Kooperatifleri'nin başarılı çalışmaları cesaret verici görüldüğü eihetle, tütün ekiçilerinin teşkilâtlandırılmasının, tütün ve tütüncülüğümüzün özellikleri de göz önünde bulundurulmak suretiyle, kooperatifler vasıtasıyla temini tercihe şayan görülmüştür.

Bu sebeple, kurulacak tütün ekiçileri kooperatifleri bu tasarıdaki hükümler mahfuz kalmak şartıyla 2834 sayılı Kanun esasları dâhilinde bir Anamukavelenameye göre faaliyete geçeceklerdir.

Bu kooperatiflerin birlikleri 4 tütün bölgesine göre 4 bölgede, birer bölge birliği şeklinde olacaktır.

Tütüncülüğümüzün müşterek mevzu ve meselelerinin halli ve memleket menfaatleri icabı faaliyet ve teşebbüslerinin bir merkezde toplanması zarureti de bölge birlikleri üzerinde bir «Türkiye Tütün Ekiçileri Genel Birliği»nin kurulmasını gerektirmiştir.

Tasarı, aşağıda maddeler gereğesinde temas olunacağı üzere, tütün ekiçilerinden toplanan paraların, ortakların kooperatifteki sermayelerine ve Birlik sermayesine ne nisbette ve ne şekilde intikal edeceği, ortak olmıyanlara veya vereselerine paralarının ne zaman ve ne şekilde iade olunacağı hakkında hükümleri ihtiva etmektedir.

Tasarının maddelerine gelince :

Madde 1. — 2 . 11 . 1935 tarihinde nesredilmiş bulunan 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri hakkındaki Kanunla bu kanuna istinaden hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca kabul edilen Tıp Anamukavelenamelerle kurulan Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri, kuruldukları tarihten bugüne kadar memleket ekonomisinde kendilerine düşen vazifeleri ifa etmişler ve lâyak oldukları mevkileri almışlardır.

Tütün müstahsılının en iyi şekilde teşkilâtlandırılması esas itibariyle 2834 sayılı Kanundaki hükümler çerçevesi içinde yapılacak ve bu tasarının vaz'ettiği esaslar da tatbik olunacaktır.

Her iki kanunun tatbiki ile kurulacak teşkilât aşağıdaki şekilde faaliyet gösterecektir.

En az 10 tütün ekiçisi aralarında değişik sermayeli mahdut mesuliyeti ve ortak adedi tahdidedilmeyen Tütün Tarım Satış Kooperatifleri kurabileceklerdir. Tütün ekiçisi olmıyan veya tütün ticareti veya tütün üzerinde komisyonculuk yapanlar kooperatife giremeyeceklerdir.

Kooperatifler Türk Ticaret Kanununun esasları dairesinde Ticaret Bakanlığının onamı ile kurulacaklardır. Ege, Marmara, Karadeniz ve Doğu bölgelerinde kurulacak kooperatiflerden en az üçü kendi aralarında birleşerek Ticaret Bakanlığının onamı ile kendi bölge birliklerini kurabileceklerdir.

Sonradan kurulacak kooperatiflerin, bölge birliklerine iltihakı her zaman için mümkündür.

T. C. Ziraat Bankasının mütalâası alınmak suretiyle Ticaret Bakanlığınca hazırlanacak Kooperatif ve Bölge Birlikleri Anasözleşmeleri, tütün mahsulünün ve tütün müstahsılının ihtiyaçlarının hususiyetini ihtiva edecek ve anahatları itibariyle,

Ortakların mahsullerine devamlı sürüm temin etmek ve alıcılar bulmak,

İşlenmemiş yaprak tütünleri manipülasyona tabi tutarak işlenmiş tütün haline getirmek ve bunların satışını yapmak,

İçteki ve dıştaki mutavassıtlara giden kazancı, müstahsıla malederek durumlarını yabancı ülkelerdeki müstahsıla karşı kuvvetlendirmek,

Piyasada düzen verici bir yer alarak fiyatların zararlı dalgalanmalarının önüne geçmek, mahsullerin piyasada en iyi fiyatla satışını başarmak,

Mahsulün standartlaştırılmasında müstahsıl ve alıcılara düşen vazifeleri gerçekleştirmek,

Ortakların istihsal ihtiyaçlarına yarıyan her türlü alet ve vasıtaları toptan ucuz olarak edininip dağıtmak, mahsulü ucuza maletmek, kalitesini iyileştirmek, satış kapasitesini artırmak ve bunların beynelmül piyasalarda en iyi fiyatla satışını sağlamak,

amaçlarını takibeden hükümlere yer verilecektir.

Ayrıca, ortak tütün ekicilerinin ve kooperatiflerin vasıf ve şartları vazife ve salâhiyetleri ve mesuliyetleri ortakların ve ortak kooperatiflerin taahhüdedecekleri ortaklık payı ile teslim edecekleri mal arasındaki nisbetler, toplanacak yedek akçaların harcanmasını gerekli kılacak haller, yönetim ve kontrol kurullarının kuruluş tarzı ile vazife ve salâhiyetleri, genel kurulların vazife, salâhiyet, mesuliyetleri ile toplantılara ait hükümler kooperatiflerin ve bölge birliklerinin işleri ve karşılıklı alâkaları ortaklara ve ortak kooperatiflere teslim ettikleri mahsul karşılığı yapılacak avansların dağıtılması şekilleri, hesap kesimi ve fiyat farkının dağıtılması, kooperatif ve bölge birliklerinin fesih ve tasfiyesine ait hükümlere yer verilecektir.

Ortaklıktan çıkma bu maddede ayrıca hükme bağlanmış ve 2834 sayılı Kanuna bırakılmamıştır. Bu hükme göre; Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ortakları 10 sene ortaklık yapmadıkça ve taahhüdedikleri ortaklık payının hepsini ödemedikçe ortaklıktan çıkamayacaklardır.

Ölen ortakların vârisleri için de aynı hüküm tatbik olunacaktır.

Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ile bölge birliklerinin ortaklık payları rehin veya haczedilemeyeceği gibi başkalarına da devredilemeyecektir. Kooperatif ortakları, istihsal ettikleri tütünlerin hepsini, her yıl kooperatife teslim mecburdurlar. Bu mecburiyet 3437 sayılı Kanunun 39 ve 42 nci maddeleri hükümlerinin bertaraf edilmesi mânasına gelmemektedir.

Anasözleşmede tasrih edilecek şekle göre Kooperatifler ve bölge birlikleri ortaklarından teslim aldıkları tütünleri yukarıda zikredilen maddeler hükümlerine uygun olarak ortak müstahsıl çuvalariyle birlikte tekel emanet ambarına teslim edilebileceği gibi kendi ambar ve depolarında Tekel İdaresi ile müştereken muhafaza edilebilecektir. Kooperatifler de ortaklardan teslim aldıkları tütünleri bölge birliklerine teslim mecburiyetindedirler.

Kooperatif ve Birliklerin para ve malları bilânço, zabıtname, rapor ve başka bütün evrak ve defterleri ve belgeleri üzerinde suç işleyen yönetim ve kontrol kurulları başkan ve üyeleri ile memurları ve eksperleri bu suçlarından dolayı Devlet memurları gibi ceza görürler.

Satılacakları taşınmaz mallar için ferağ harcı ve Damga Resminden, birbirlerinden ve ortaklarından alacakları faiz ve komüsyonlar, Muamele Vergisinden, tasdik ettirecekleri türlü kâğıt ve defterler, (ücreti âdil müstesna) olmak üzere noterlerce alınan hare ve resimlerden muaftır.

Tütün kooperatifleri ve birliklerinin sermaye ve yedek akçeleri vergi ve harclardan borç alma ve verme işleri ile paraya ve başka tütün işlerinde yapılacak senet, rapor, mukavelename ve kâğıtlarla resmî dairelere verecekleri dilekçeler de Damga Resminden muafır.

Maddenin son fıkrasında 2834 sayılı Kanunda mevcudolmayan birlikler üzerindeki bir teşekülün kuruluş ve maksadı ifade olunmuş, kurulma şekli organları vazife ve mesuliyetleri ile işleyişinin anasözleşmede gösterileceği açıklanmıştır.

Türkiye Tütüncüleri Genel Birliğinin Anasözleşmesinin, kooperatiflerin ve bölge birliklerinin kurulmaları ve faaliyete geçmelerinden sonra bunların mütalâalarından da istifade edilerek en iyi şekilde hazırlanması temin edilecektir.

Madde 2. — Tasarının ikinci maddesi ile, Millî Korunma Kanununa istinaden muhtelif Koordinasyon Heyeti kararlarına ve 5628 sayılı Kanuna göre ekici tütünleri satış bedellerinden toplanan paralardan (Bugünkü yekûnu faizleriyle birlikte 93 milyon liradır) devir tarihine kadar tahakkuk edecek faizleriyle birlikte tütün ekicileri kooperatiflerine ortak olacak kimselerin kuruluşta ödemeye mecbur buldukları sermaye payı tefrik edildikten sonra bakiyesinin, bölge birliklerine iştirak sermayesi olarak devrolunması kabul edilmiştir.

Bu hükümle ekicilerin sahiboldukları paralar kendi kooperatiflerinde ve bölge birliklerinde sermaye olarak kullanılacak ve hâsıl olacak fiyat farkları, bu sermayeler ve yaptıkları muameleler nisbetinde ortaklara tevzi edilecektir.

2834 sayılı Kanunun 5 ne maddesiyle vaz'olunan hükme dayanılarak hazırlanacak Tütün Kooperatifleri Anamukavelenamesinde, her ortağın taahhüdedeceği sermaye miktarı ile her yıl teslim edilen mahsul bedelinden sermaye payı olarak kesilecek miktar gösterilecek ve bu suretle kooperatiflerin ortaklar tarafından peşinen ödenen sermayelerine ilâveten her yıl mahsul bedelinden kesilen sermaye hissesi ile varlıkları daima artmış olacaktır.

Tütün Tarım Satış Kooperatiflerine ortak olacak ekiciler ancak 10 sene ortaklık yapmak şartıyla taahhüdettikleri ortaklık payının tamamını ödedikleri takdirde kooperatif ortaklığından çıkma hakkını kazanabileceklerdir. Bunun dışında ortaklıktan çıkma hakkı, tütün kooperatiflerinin inkişafı ve tütünün değerinin muhafazası bakımından mahzurlu bulunmuştur.

Madde 3. — Tasarının üçüncü maddesinde, ortak olmayanların hakları hükme bağlanmıştır. Türk tütüncülüğünün istikbalinin teminat altına alınmasının ve tütün ekicilerinin emeklerinin hakiki mânada değerlendirilmesinin Ege, Marmara, Karadeniz ve Şark bölgelerinde hemen hemen bütün sene emek sarf eden ekicilerin tamamının, kurulacak kooperatiflere ortak olmaları ile kaim bulunduğu göz önünde tutularak, ekicilerin kooperatif ortağı olmaları için her türlü kolaylık gösterilmiştir. Ezcümle, kooperatiflere ortak olarak giremeyen ekicilere ait paraların bölge birliklerinde alâkahular namına açılacak hesaplara devri ve bölge birliğinin kuruluşu tarihinden itibaren üç sene zarfında bölgedeki kooperatiflere ortak olmak isteyenler hakkında kuruluşta iştirak eden ortaklar gibi muamele yapılması, mevcut parasından taahhüdedeceği sermayenin % 20 sini ödemek suretiyle ortak olması kabul edilmiştir. Mütâakıp üç yılda yani bölge birliğinin kuruluşu tarihinden itibaren 6 yıl içinde ortaklık için müracaat edenlerin dileklerinin, kuruluş sermayesine iştirak nisbetleri % 50 ye çıkarılmak suretiyle, 6 ncı yılın hitamından sonraki 4 yıl zarfında müracaat edenlerin ise giriş sermayesi nisbeti % 75 e yükseltilmek suretiyle ortaklığa kabul edilmeleri hükme bağlanmıştır.

Bölge birliklerinin kuruluşu tarihinden itibaren yukarıda arz edilen 10 yıllık müddet zarfında tütün ekicilerine munzam mükellefiyetleri yerine getirmek suretiyle kurulan kooperatiflere girebilme hakkı verilmiştir. Bu 10 yıllık süre içinde ortak olmak isteğinde bulunmayanların paraları, bu müddet zarfında müracaat edilmiş olmak şartıyla 10 senelik sürenin bitiminde kendilerine veya vârislerine ödenecektir. Mevzuubahis 10 yıllık müddet içinde kooperatiflere veya bölge birliklerine her ne suretle olursa olsun müracaat etmeyen tütün ekicileri veya vârislerinin paraları keza bu müddetin sonunda bölge birlikleri yedek akça hesabına geçirilecektir.

Ortak olmak istemiyen tütün ekicilerine ait paraların 10 sene gibi uzun bir müddet bölge birlikleri emrinde tutulması mevzuu üzerinde hassasiyetle durulmuştur. Filhakika bu paraların

tahsiline imkân veren Koordinasyon Heyeti kararlarında tütünçülerin teşkilâtlandırılması mevzuunda kurulacak müesseseye devredilmek kaydının mevcudiyeti göz önünde tutulursa, bu paraların hak sahiplerine derhal iadesinden önce teşkilâtın kurulmasını ve inkişafını temin edecek tedbirlerin ittihazına ön plânda yer verilmesi iktiza eder. Bu görüşten hareket edilerek ekicilerin kurulacak kooperatiflere ortak olmalarını sağlayacak hükümler vaz'edilmiş, ortak olmıyanların da kooperatif ve birliklerin sağlayacakları faydaları görerek uzun bir zaman içinde olsa dahi ortak olmalarını teşvik maksadiyle paranın iadesi için 10 senelik bir müddetin geçmesi zaruri görülmüştür. Bu müddet aynı zamanda kanuni bir zaman aşımı süresi olduğundan hiçbir suretle müracaat etmiyen ekicilere ait paraların 10 senelik süreden sonra bölge birlikleri ihtiyat akçalarına kaydedilmeleri uygun bulunmuştur.

Madde 4. — Tütün Tarım Kooperatifleri ve Birlikleri, mahsulün hazırlanması için tarladan başlamak ve satışa kadar geçen devreye şâmil olmak üzere ortaklarının ihtiyacı olan maddi ve aynı yardımı avans şeklinde temin etmekle vazifelendirilmiştir.

Filhakıka, 2834 sayılı Kanunda mahsulün satışa arzı sırasında müstahsıla bir avans ödemesi mümkün kılınmış ise de, bu şekilde verilecek avans, ortağın daha evvel zuhur eden ihtiyacını karşılamıyacağından ve binnetice ortak mahsulünü mutavassıtlara mer'î kanuna aykırı hem de değeri altında satmak mevkiine düşebileceğinden, böyle bir peşin satışın önlenmesi için Tütün Ekici Kooperatiflerin ve Bölge Birliklerinin tütün müstahsılının en ziyade ihtiyaç duyduğu bir mevsimde ortaklarına nakdî veya aynı avans vermeleri kabul edilmiştir.

Bu suretle tütün ekicileri, tarlalarını hazırlamak için lüzum hissettikleri alât ve makinalarla mücadele ilâçlarını ve gübrelərini harice muhtaçolmadan kooperatifleri kanalı ile en uygun şekilde temin edeceklerdir.

Ancak, bu avansların miktarı, tütün müstahsılının T. C. Ziraat Bankasından doğrudan doğruya veya Tarım Kredi Kooperatifleri vasıtasıyla aldıkları krediler ve ortağın ekim yaptığı saha ile mahsul durumu nazarı itibara alınmak suretiyle tespit edilecektir. Böylece müstahsılın ayrı ayrı yollardan ödeyemeyeceği bir borç altına girmesinin önlenmesine dikkat edilmiştir.

Madde 5. — Bu kanunla kurulacak Tütün Ekicileri Kooperatifleri ile bölge birliklerinin sahip olacakları menkul ve gayrimenkul mallarla ortakları tütünlerin sigorta ettirilmesi için ödenecek primlerden, istifade etmeleri maksadiyle Bölge Birliklerinin Sigorta Şirketlerine iştirak edebilmeleri bu madde ile imkân dâhiline sokulmuştur. Bundan başka gerek bölge birlikleri gerekse kooperatifler her hangi bir sigorta şirketinin acentalığını yapmak suretiyle hem bölgelerinin ekonomik hayatına faydalı olacaklar hem de kendi mal ve keyfiyetlerini kolaylıkla ve uygun şartlarla sigorta ettirmek imkânını bulacaklardır.

Madde 7. — K/720 sayılı Karara göre mübayaa edilip K/763 sayılı Karar gereğince satılan 1947 mahsulü tütünlerden elde edilen kârlardan, o tarihte ekici primlerinden mütehassıl olup T. C. Ziraat Bankasında muhafaza edilen 18 milyon liraya isabet eden ve tütün ekicilerinin teşkilâtlandırılması için kurulacak müesseseye ihtiyat akçası olarak devri K/768 sayılı Kararla kabul edilmiş olan paraların, devir tarihine kadar olan faizleriyle birlikte bu kanuna göre kurulacak kooperatiflerin bölge birliklerine iştirak sermayesi nisbetinde taksim edilmesi ve bu birliklerin yedek akça hesaplarına kaydolunması hükmüne bağlanmıştır. Bu suretle ekici tütünlerinin satışından hâsıl olan paralara isabet eden kârlar ekiciler tarafından istihsal olunan tütünlerin kıymetlendirilmesi için çalışacak teşekküllerin bünyelerine intikal ettirilerek bu teşekküllerin malî imkânlar bakımından daha kuvvetli olmaları temin edilmiştir.

Madde 8. — Her yıl istihsal olunan tütünler kurutulduktan sonra bölgelerin ve bölge içindeki muhtelif istihsal yerlerinin hususiyetlerine göre tütünlerin kaliteleri hakkında bir fikir edinilmek üzere alıcı eksperleri tarafından tetkik gezilerine çıkılır. Tütünlerin denklenmesinden sonra yine eksperler tarafından yapılan gezilerde de tütünler tam bir muayeneye tabi tutularak kıymet takdirleri yapılır. Tütün piyasasının açılmasına kadar devam eden geziler sırasında, alıcılar, satınalmak istedikleri tütünler için bir avans verirler ve böylece satışlar sırasında tercih

hakki kazanırlar. Tütün piyasası açıldığı zaman evvelce yapılan tespitlere dayanılarak katı satışlar yapılır. Tütünün denklemlenmesinden satışa kadar geçecek zaman zarfında muhafazanın gayrimüsaid olması yüzünden tütünlerde huslu gelen bozulmalar ve kalite kayıpları sebebiyle ekiciler ve alıcılar çok zaman ihtilâfa düşer ve durum ekseriya ekici aleyhine tecelli eder. Piyasasının açıldığı ilk günlerde alıcılar tarafından kaliteli tütünlere rağbet edilmesinden dolayı geçici olarak zuhur eden fiyat yükselmelerinden istifade etmek isteyen müstahsıl ise, her türlü çareye başvurarak malını erkenden satmak ister. Böylece piyasaya arz çoğaldığından fiyatlar kısa zamanda müstahsılın aleyhine döner ve tütün satışları bu nizamsızlık ve kargaşalık içinde böylece devam edip gider.

Esas itibariyle Ege Bölgesine ait bu tatbikat az farklarla Marmara, Karadeniz Bölgelerinde de böyle cereyan eder.

Müstahsılın, bütün yıl tarlada ve evinde çalışarak hazırladığı tütünün satışının yukarıda belirtilen en iptidai şekillerde yapılması, öteden beri bu satışların bir düzene bağlanması zaruretini göstermiş olmasına rağmen bugüne kadar müspet bir netice alınamamıştır.

Bu kanunla bir taraftan tütün müstahsılı teşkilâtlandırılırken diğer taraftan da, tütün satışlarının, bu teşkilât eliyle kurulacak satış yerlerinde yapılmasının teminine çalışılmıştır.

Tütün satış yerleri, Ege, Marmara, Karadeniz ve Şark bölgelerinde kurulacak kooperatifler tarafından teşkil olunacak Bölge Birliklerince tesis edilecektir. Bu yerlerin tâyini tütün satışları bakımından büyük bir önem taşıdığından, bölge içerisinde bir veya müteaddit yerlerde kurulacak tütün satış yerleri, kanun gereğince Ticaret, Tarım ve Gümrük ve Tekel bakanlıklarınca müştereken tesbit ve ilân olunacaktır.

Tütün satışlarının yukarıda arz edilen bugünkü iptidai şekli kurtarılması, satışların tütün satış yerlerinde açık artırma ile yapılmasına bağlıdır. Bu itibarla, kanunun 8 nci maddesine bu mecburiyeti öngören bir fıkra konulmuş ve satış yerlerinde yapılmıyan satışların muteber olmayacağı kabul edilmiştir.

Filhakika, tütün kooperatifleri ve Bölge Birlikleri kurulup faaliyete geçtikten sonra ilk iş olarak tütün satış yerlerinin tesbiti hususunda alâkalı bakanlıklara teklifte bulunacaklardır.

Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra tesbit edilecek satış yerleri, başlangıçta modern anlamdaki tesisleri ihtiva edemeyeceğinden, tütünlerin bugün satıldığı yerlerden istifade imkânları da aranacaktır. Bu maddenin 5 nci fıkrasına göre Bölge Birlikleri, Tütün Satış Kooperatifleri tarafından iştirak sermayesi olarak devredilen paraların en çok % 25 ini tütün satış yerleri kurulması ve işletilmesi için kullanabileceklerdir. Bölge Birliklerinin kurulmasından sonra bu fıkra hükmünden istifade ederek kendi bölgelerinin en mühim mntakalarından başlamak suretiyle tütün satış yerlerini tesise tevessül edeceklerdir.

Bir bakıma göre bugün faaliyette bulunan Ticaret Borsalarının fonksiyonlarına benzer işler yapacak olan tütün satış yerlerinde, istihsal olunan tütünlerin ne müstahsılı ne de tüccarı müşkül duruma düşürmeyecek şekilde değer bedelle satılması temin edilecektir.

Satış yerlerinin kuruluşu, işleyişi, şekil ve şartları ile personelinin haiz olacağı vasıflar, vazife ve salâhiyetleri ve yapılacak hizmetlerin nevileri, ihtilâfların hakem veya sair yollarla halli şekilleri hazırlanacak tüzükte gösterilecektir. Tütün satış yerlerinde, tütün satışları için müstahsıl ve tüccar tarafından ödenecek ücret ve aidat tarifeleri her yıl Bölge Birliklerinin teklifi, Genel Birliğin muvafakati ile tesbit ve Ticaret Bakanlığınca tasdik olunacaktır.

Bu şekilde alınacak ücret ve aidattan tahassül eden mebalığden satış yerinin umumi masrafları çıktıktan sonra kalacak bakıyenin, satış yerlerinin ıslah ve inkişafına sarf edilmesi düşünüldüğünden, bu husus tüzükte belirtilecektir.

Madde 9. — Bu kanunla kurulacak Kooperatifler, Bölge Birlikleri ve Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliğinin, tütün mevzuunda yetişmiş personel temin etmeleri, kuruluş devrelerinde müşkülât arz edebilecektir. Bu husus göz önünde tutularak 3656 ve 3659 sayılı kanunlara tabi daire ve müesseselerde çalışan memurların buldukları görevlerle irtibatları baki kalmak şartıyla bu teşekkül-lerde âzami üç senelik bir müddet için vazife almaları bu madde ile temin edilmiştir.

Personel üç sene müddetle asli vazifesinden ücretsiz izinli sayılacak, Kooperatifler, Bölge Birlikleri ve Genel Birlikçe tesbit edilecek ücretlerini bu müesseselerden alacaklar ve 5434 sayılı Kanuna göre Emekli Sandığına verilmesi gerekli kesenek ve karşılıklar kendileri ve mezkûr Kooperatif Bölge Birlikleri ve Genel Birlik tarafından ödenecektir.

Bu suretle kuruluş devresinde mütchassis personel ihtiyacı karşılandığı gibi Devlet memuriyetini terk ederek Tütün Kooperatifleri Bölge Birlikleri ve Genel Birliğinde çalıştırılmasında zaruret görülenler için teşkilâta imkân verilmiş olacaktır.

Madde 10. — 5628 sayılı Kanun 23 . 3 . 1950 tarihinde yürürlüğe girmiş ise de yalnız (4 ncü) maddesi 7 nei fırcası tatbik edilmiş, diğer maddeler gereğince her hangi bir teşkilât kurulmasına tevessül olunmamıştır. 5628 sayılı Kanuna istinaden her hangi bir müessese kurulmadığına ve ekici tütünleri satış bedellerinden mütchassıl paralar bu kanunla tütün ekicileri kooperatifleri ve Bölge Birliklerine devredildiğine göre, mezkûr kanunun yürürlükten kaldırılması icabetmektedir.

Madde 11 ve 12 nei maddeler yürürlük ve yürütme hükümleridir.

İZMİR MİLLETVEKİLİ MUSTAFA UYAR VE 18 ARKADAŞININ TEKLİFİ

Tütün tarım satış kooperatifleri ve bölge birlikleriyle Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği kanun tasarısı

Kuruluş

MADDE 1. — Tarım satış kooperatifleri ve birlikleri hakkındaki 2834 sayılı Kanunla bu kanun hükümlerine göre, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının mütalâası alınmak suretiyle, Ticaret ve Tarım bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak anasözleşmelere istinaden Ege, Marmara, Karadeniz ve Doğu bölgelerinde tütün ekicilerinin iştiraki ile tütün tarım satış kooperatifleri, bölge birlikleri ve Türk tütüncülüğünün mevzu ve meselelerini bölgeler arasında işbirliği temin etmek suretiyle incelemek, tütün alım - satımının nizam içinde cereyanını sağlamak, tütüncülüğün kalkındırılması ve teşkilâtın takviyesi için gerekli tedbiri almak, birlikler ve kooperatiflerce tatbik edilecek kararlar ittihaz etmek gayesiyle Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği kurulur.

Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliğinin kuruluşu, organları, vazife ve salâhiyetleri, işleyiş ve gelirleri anasözleşmede gösterilir.

Paraların devri ve ortaklık

MADDE 2. — Millî Korunma Kanununa istinaden muhtelif Koordinasyon Heyeti kararlarına ve 5628 sayılı Kanuna göre ekici tütünleri satış bedellerinden toplanan paraların devir tarihine kadar tahakkuk edecek faizleriyle birlikte Tekel Genel Müdürlüğü ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası tarafından müştereken tesbit edilecek isimli liste ve miktarlara göre tütün ekicileri tarım satış kooperatiflerine ortak olan ekicilerin taahhüdedecekleri sermayenin % 20 sine tekaül eden kısmı kooperatife giriş sermayesi olarak tefrik edildikten sonra bakiyesi sahipleri namına ayrı bir hesaba kaydedilir. Bu bakiyeler mecmuu kooperatiflerce iştirak sermayesi olarak bölge birliklerine devrolunur.

Tütün tarım satış kooperatifleri ortakları ancak 10 sene ortaklık yapmak ve taahhüdedtikleri ortaklık payının tamamını ödemek şartıyla ortaklıktan çıkma hakkını haizdirler.

Yıllık faaliyet neticesinde hâsil olacak sâfi müspet fiyat farklarından ne miktarının birlik iştirak sermayesine tahsis olunacağı anasözleşmede gösterilir.

Ortak olmıyanların hakları

MADDE 3. — Tütün ekicileri tarım satış kooperatiflerine ortak olarak girmiyen ekicilere ait paralar, bölge birliklerinde alâkadarlar namına açılacak hesaplara devredilir. Bu şahıslar bölge birliklerinin kuruluşu tarihinden itibaren üç sene zarfında bölgelerindeki kooperatiflere ortak oldukları takdirde paraları hakkında ikinci madde hükmü tatbik olunur.

Bu müddet zarfında ortak olmayıp da, yukarda belirtilen üç yıllık müddetin sona ermesinden itibaren geçecek mütaakıp üç yıl içinde ortak olmak dileğinde bulunanların talepleri, bu kanunun ikinci maddesine göre ödiyecekleri giriş sermayesi; taahhüdecekleri paranın % 50 si nisbetinde yükseltmek şartıyla kabul olunur.

Bu müddet zarfında da ortak olamamış şahıslardan, yukardaki 6 ncı yılın hitamından itibaren 10 neu yılın sonuna kadar geçecek zaman içinde ortak olmak isteyenlerin talepleri, giriş sermayesi nisbeti % 75 e yükseltilerek kabul edilir.

Bölge birliklerinin kuruluşu tarihinden itibaren geçecek 10 yıllık müddet içinde, ortak olmak isteğinde bulunmıyanların paraları, bu müddet zarfında talepte bulunmak kaydıyla ancak 10 senelik müddetin hitamında kendilerine veya vârislerine ödenir. Bu 10 senelik müddet içinde kooperatiflere veya bölge birliklerine her ne suretle olursa olsun müracaat etmiyen tütün ekicileri veya vârislerinin paraları bu müddetin sonunda bölge birlikleri yedek akçe hesaplarına geçirilir.

Avans

MADDE 4. — Tütün tarım satış kooperatifleri ve birlikleri, ortaklarının Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından veya tarım kredi kooperatiflerinden sağladıkları kredileri, 3437 sayılı Kanunun 53 ncü maddesine istinaden verilen avansları ekim sahalarını ve mahsul durumlarını nazarı itibara almak şartıyla kendilerine nakit ve ayın olarak verebilirler.

Sigorta

MADDE 5. — Tütün tarım satış kooperatifleri bölge birlikleri sigorta şirketlerine iştirak edebilir.

Tütün tarım satış kooperatifleri ve bölge birlikleri sigorta acentalığı yapabilir.

Yedek akçe

MADDE 6. — Tütün mevzuunda kurulacak müesseseye ihtiyat akçesi olarak 768 sayılı Koordinasyon Heyeti Kararıyla tahsis edilmiş ve T. C. Ziraat Bankasına yatırılmış olan para, devir tarihine kadar tahakkuk eden faizleriyle birlikte, bu kanuna göre kurulacak kooperatiflerin iştirak sermayeleri nisbetinde bölge birliklerine taksim edilerek bu birliklerin yedek akçe hesaplarına kaydolunur.

Tütün satış yerleri

MADDE 7. — Tütün satış yerleri bölge birlikleri tarafından doğruca, icabı halinde ortaklıklar teşkil edilerek kurulur.

Bölgeler dâhilinde satış yerlerinin nerelerde kurulacağı bölge birliklerinin teklifi ile Ticaret, Tarım ve Gümrük ve Tekel bakanlıklarınca müştereken tesbit ve ilân olunur.

Tütün satışlarının bu yerlerde açık artırma ile yapılması mecburidir.

Tütün satış yerlerinde yapılmıyan alım - satımlar muteber değildir.

Bölge birlikleri, ikinci madde gereğince tütün tarım satış kooperatifleri tarafından devredilen paraların % 25 ini, tütün satış yerleri kurulması ve işletilmesi için kullanır.

Tütün satış yerlerinin kuruluş, işleyiş şekil ve şartları ile personelinin haiz olacağı vasıflar, vazi-

fe ve salâhiyetleri ve yapılacak hizmetlerin neveleri, ihtilâfların hakem veya sair yollarla halli şekilleri hazırlanacak tüzükte gösterilir.

Bu hizmetler için alınacak ücret ve aidat tarifeleri her yıl bölge birliklerinin teklifi, Genel Birliğin muvafakati ile tesbit ve Ticaret Bakanlığınca tasdik olunur.

Memurların geçici olarak görevlendirilmesi

MADDE 8. — 3656 ve 3659 sayılı kanunlara tabi daire ve müesseselerin memurlarından - önceden bu daire ve müesseselerin muvafakati alınmak şartıyla - Kooperatif Bölge Birlikleri ve Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliğinde kendilerine vazife verilenler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3 yılı tecavüz etmemek üzere kurumlarınca aslı görevlerinden ücretsiz izinli sayılırlar. Bu memurların yeni görevlerinde geçecek hizmetleri terfi ve emeklilik bakımından mensub oldukları daire ve müesseselerde geçmiş sayılır ve 5434 sayılı Kanuna göre Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığına verilmesi gereken kesenek ve karşılıkları kendileriyle mezkûr kooperatif ve birlikler tarafından ödenir.

MADDE 9. — 5628 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 10. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 11. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

21 . 2 . 1964

Başbakan
İ. İnönü

Devlet Bakanı ve
Başb. Yardımcısı
K. Satır

Devlet Bakanı
İ. S. Omay

Devlet Bakanı
M. Yolaç

Devlet Bakanı V.
İ. S. Omay

Adalet Bakanı
S. Çumralı

Millî Savunma Bakanı
İ. Sancar

İçişleri Bakanı
O. Öztrak

Dışişleri Bakanı
F. C. Erkin

Maliye Bakanı
F. Melen

Millî Eğitim Bakanı
İ. Ökten

Bayındırlık Bakanı
A. H. Onat

Ticaret Bakanı
F. İslimyeli

Sağ. ve Sos. Y. Bakanı
K. Demir

Güm. ve Tekel Bakanı
M. Yüceler

Tarım Bakanı
T. Şahin

Ulaştırma Bakanı
F. Alpiskender

Çalışma Bakanı
B. Ecevit

Sanayi Bakanı
M. Erten

Enerji ve Tabii Kay. Bakanı
H. Oral

Turizm ve Tanıtma Bakanı
A. İ. Göğüş

İmar ve İskân Bakanı
C. Uzer

Köy İşleri Bakanı
L. Yurdoğlu

Geçici Komisyon raporu

Millet Meclisi
Geçici Komisyonu
Karar No. : 14

3 . 4 . 1967

Yüksek Başkanlığa

Tütün tarım satış kooperatifleri ve bölge birlikleriyle Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği kanun tasarısı ile İzmir Milletvekili Mustafa Uyar ve 18 arkadaşının, Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Bölge Birlikleriyle Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği kanun teklifi, Genel Kurulun 21 . 12 . 1966 tarihli 21 nci Birleşiminde kurulması kabul edilen Geçici Komisyonumuzda, tevhi-den tetkik ve müzakere edildi.

Hükümet tasarısının görüşmelere esas olarak alınması komisyonumuzca uygun görüldüğün-den müzakereler kanun tasarısı üzerinde cereyan etmiştir.

Gerek tasarı gerekçesinde ileri sürülen hususlar ve gerekse ilgili Bakanlık temsilcilerinin ver-miş oldukları tamamlayıcı malûmatı, yerinde bulan komisyonumuz, kanun tasarısının tümünü prensibolarak kabul etmiş ve maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Maddelerin müzakeresi sırasında verilen bâzı tadil önergeleri komisyonumuzca uygun görül-medüğünden tasarı metninin aynen kabul edilmesine komisyonumuzca ekseriyetle karar verilmiş-tir.

Genel Kurulun yüksek tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip	
Samsun	Manisa	Erzincan	Adıyaman
<i>O. Şahinoğlu</i>	<i>S. Çağlar</i>	N. Giray	<i>M. Â. Atalay</i>
		İmzada bulunamadı.	
Bolu	Malatya	Manisa	Zonguldak
<i>N. Bayramoğlu</i>	L. Evliyaoğlu	<i>N. Yenişehirlioğlu</i>	<i>C. Karakaş</i>
	İmzada bulunamadı.		

Tütün tarım satış kooperatifleri ve bölge birlikleriyle Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği kanun tasarısı

Kuruluş

MADDE 1. — Tarım satış kooperatifleri ve birlikleri hakkındaki 2834 sayılı Kanunla bu ka-nun hükümlerine göre, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının mütalâası alınmak suretiyle, Ti-care ve Tarım bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak anasözleşmelere istinaden Ege, Marmara, Karadeniz ve Doğu bölgelerinde tütün ekicilerinin iştiraki ile tütün tarım satış kooperatifleri, bölge birlikleri ve Türk tütüncülüğünün mevzu ve meselelerini bölgeler arasında işbirliği temin etmek suretiyle incelemek, tütün alım - satımının nizam içinde cereyanını sağlamak, tütüncülüğün kalkındırılması ve teşkilâtın takviyesi için gerekli tedbiri almak, birlikler ve kooperatiflerce tat-bik edilecek kararlar ittihaz etmek gayesiyle Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği kurulur.

Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliğinin kuruluşu, organları, vazife ve salâhiyetleri, işleyiş ve gelirleri anasözleşmede gösterilir.

Paraların devri ve ortaklık

MADDE 2. — Millî Korunma Kanununa istinaden muhtelif Koordinasyon Heyeti kararlarına ve 5628 sayılı Kanun göre ekici tütünleri satış bedellerinden toplanan paraların devir tarihine

kadar tahakkuk edecek faizleriyle birlikte Tekel Genel Müdürlüğü ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası tarafından müştereken teşbit edilecek isimli liste ve miktarlara göre tütün ekicileri tarım satış kooperatiflerine ortak olan ekicilerin taahhüdedecekleri sermayenin % 20 sine teka-bül eden kısmı kooperatife giriş sermayesi olarak tefrik edildikten sonra bakiyesi sahipleri namına ayrı bir hesaba kaydedilir. Bu bakiyeler mecmuu kooperatiflerce iştirak sermayesi olarak bölge birliklerine devrolunur.

Tütün tarım satış kooperatifleri ortakları ancak 10 sene ortaklık yapmak ve taahhüdedtikleri ortaklık payının tamamını ödemek şartıyla ortaklıktan çıkma hakkını haizdirler.

Yıllık faaliyet neticesinde hâsıl olacak sâfi müspet fiyat farklarından ne miktarının birlik iştirak sermayesine tahsis olunacağı anasözleşmede gösterilir.

Ortak olmayanların hakları

MADDE 3. — Tütün ekicileri tarım satış kooperatiflerine ortak olarak girmiyen ekicilere ait paralar, bölge birliklerinde alâkadarlar namına açılacak hesaplara devredilir. Bu şahıslar bölge birliklerinin kuruluşu tarihinden itibaren üç sene zarfında bölgelerindeki kooperatiflere ortak oldukları takdirde paraları hakkında ikinci madde hükmü tatbik olunur.

Bu müddet zarfında ortak olmayıp da, yukarıda belirtilen üç yıllık müddetin sona ermesinden itibaren geçecek mütaakıp üç yıl içinde ortak olmak dileğinde bulunanların talepleri, bu kanunun ikinci maddesine göre ödiyecekleri giriş sermayesi; taahhüdedecekleri paranın % 50 si nisbetinde yükseltmek şartıyla kabul olunur.

Bu müddet zarfında da ortak olamamış şahıslardan, yukarıdaki 6 ncı yılın hitamından itibaren 10 ncü yılın sonuna kadar geçecek zaman içinde ortak olmak isteyenlerin talepleri, giriş sermayesi nisbeti % 75 e yükseltilerek kabul edilir.

Bölge birliklerinin kuruluşu tarihinden itibaren geçecek 10 yıllık müddet içinde, ortak olmak isteginde bulunmayanların paraları, bu müddet zarfında talepte bulunmak kaydıyla ancak 10 senelik müddetin hitamında kendilerine veya vârislerine ödenir. Bu 10 senelik müddet içinde kooperatiflere veya bölge birliklerine her ne suretle olursa olsun müracaat etmeyen tütün ekicileri veya vârislerinin paraları bu müddetin sonunda bölge birlikleri yedek akçe hesaplarına geçirilir.

Avans

MADDE 4. — Tütün tarım satış kooperatifleri ve birlikleri, ortaklarının Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından veya tarım kredi kooperatiflerinden sağladıkları kredileri, 3437 sayılı Kanunun 55 ncı maddesine istinaden verilen avansları ekim sahalarını ve mahsul durumlarını nazarı itibara almak şartıyla kendilerine nakit ve ayın olarak verebilirler.

Sigorta

MADDE 5. — Tütün tarım satış kooperatifleri bölge birlikleri sigorta şirketlerine iştirak edebilir.

Tütün tarım satış kooperatifleri ve bölge birlikleri sigorta acentalığı yapabilir.

Yedek akçe

MADDE 6. — Tütün mevzuunda kurulacak müesseseye ihtiyat akçesi olarak 768 sayılı Koordinasyon Heyeti kararıyla tahsis edilmiş ve T. C. Ziraat Bankasına yatırılmış olan para, devir tarihine kadar tahakkuk eden faizleriyle birlikte, bu kanuna göre kurulacak kooperatiflerin iştirak sermayeleri nisbetinde bölge birliklerine taksim edilerek bu birliklerin yedek akçe hesaplarına kaydolunur.

Tütün satış yerleri

MADDE 7. — Tütün satış yerleri bölge birlikleri tarafından doğrudan, icabı halinde ortaklıklar teşkil edilerek kurulur.

Bölgeler dâhilinde satış yerlerinin nerelerde kurulacağı bölge birliklerinin teklifi ile Ticaret, Tarım ve Gümrük ve Tekel bakanlıklarınca müştereken tesbit ve ilân olunur.

Tütün satışlarının bu yerlerde açık artırma ile yapılması mecburidir.

Tütün satış yerlerinde yapılmıyan alım - satımlar muteber değildir.

Bölge birlikleri, ikinci madde gereğince tütün tarım satış kooperatifleri tarafından devredilen paraların % 25 ini, tütün satış yerleri kurulması ve işletilmesi için kullanır.

Tütün satış yerlerinin kuruluş, işleyiş şekli ve şartları ile personelinin haiz olacağı vasıflar, vazife ve salâhiyetleri ve yapılacak hizmetlerin neveleri, ihtilâfların hakem veya sair yollarla halli şekilleri hazırlanacak tüzükte gösterilir.

Bu hizmetler için alınacak ücret ve aidat tarifeleri her yıl bölge birliklerinin teklifi, Genel Birliğin muvafakati ile tesbit ve Ticaret Bakanlığınca tasdik olunur.

Memurların geçici olarak görevlendirilmesi

MADDE 8. — 3656 ve 3659 sayılı kanunlara tâbi daire ve müesseselerin memurlarından - önceden bu daire ve müesseselerin muvafakati alınmak şartıyla - kooperatif, bölge birlikleri ve Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliğinde kendilerine vazife verilenler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3 yılı tecavüz etmemek üzere kurumlarınca aslî görevlerinden ücretsiz izinli sayılırlar. Bu memurların yeni görevlerinde geçecek hizmetleri terfi ve emeklilik bakımından mensuboldukları daire ve müesseselerde geçmiş sayılır ve 5434 sayılı Kanuna göre Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığına verilmesi gereken kesenek ve karşılıkları kendileriyle mezkûr kooperatif ve birlikler tarafından ödenir.

MADDE 9. — 5628 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 10. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 11. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

9 . 5 . 1966

Başbakan <i>S. Demirel</i>	Devlet Bakanı <i>C. Bilgehan</i>	Devlet Bakanı <i>R. Sezgin</i>	Devlet Bakanı <i>K. Ocak</i>
Devlet Bakanı <i>A. F. Alişan</i>	Adalet Bakanı <i>H. Dinçer</i>	Millî Savunma Bakanı <i>A. Topaloğlu</i>	İçişleri Bakanı <i>F. Sükan</i>
Dışişleri Bakanı <i>İ. S. Çağlayangül</i>	Maliye Bakanı <i>İ. Gürsan</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>O. Dengiz</i>	Bayındırlık Bakanı <i>E. Erdinç</i>
Ticaret Bakanı <i>M. Zeren</i>	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı <i>E. Somunoğlu</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>İ. Tekin</i>	Tarım Bakanı <i>B. Dağdaş</i>
Ulaştırma Bakanı <i>S. Öztürk</i>	Çalışma Bakanı Y. <i>İ. Tekin</i>	Sanayi Bakanı <i>M. Turgut</i>	Enerji ve Tabii Kay.Ba. <i>İ. Deriner</i>
Turizm ve Tanıt. Bakanı <i>N. Kürşad</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>H. Menteseoğlu</i>	Köy İşleri Bakanı V. <i>C. Bilgehan</i>	